

SEMINARI FERNAND DELIGNY

[UOC] Pràcticum III RAEP Educació Social

Jordi Planella, Anna Nuri, Bea Oliveros i Eli Higuera

En aquest seminari de Fernand Deligny caldrà llegir el llibre “Los vagabundos eficaces”. El format del seminari és principalment interactiu pel que us demanarem la participació en el mateix a partir de l'espai de DEBAT. El seminari es divideix en dos moments, un de reflexió en el que a través de la lectura us interpel·larem a que reflexioneu sobre el vostre jo professional en relació a la figura de Deligny, i un més creatiu en el que us demanem que analitzeu el llenguatge i feu servir la fotografia com a eina de construcció i anàlisi de la pràctica professional.

1ª PART DEL SEMINARI: Debat d'aprofundiment en la figura de Fernand Deligny

Per començar us animem a que feu una primera part de la lectura fins la pp.41, i tot seguit visualitzeu el següent enllaç¹:

<https://www.youtube.com/watch?v=jZuvnePcVmU>

Un cop feta la primera part de la lectura us animem a que reflexioneu conjuntament en un **DEBAT** sobre la figura de Fernand Deligny en relació a la vostra forma de ser educador/a social. Us proposem preguntes com per exemple, com educador/a, en relació a Fernand Deligny:

- *Què us uneix?*
- *Què us separa?*
- *Què et desconcerta, què et sorprèn...*
- Aspectes que t'interpel·len de la seva pràctica i de la seva forma de pensar, sentir i viure l'educació. És a dir, *com educador/a social: quines preguntes et desperta, quines inquietuds?*

El primer debat de caire més reflexiu-introspectiu el durem a terme del 12/11 al 19/11.

2ª PART DEL SEMINARI: Ampliem la mirada i explorem sobre els llenguatges de l'educació social a través de “Los vagabundos eficaces”

Un cop haguem pogut reflexionar conjuntament sobre la figura de Deligny, us demanem que avanceu en la lectura del llibre i us fixeu en el LLENGUATGE. Es tracta d'un tema fonamental en el pensament i la praxis d'aquest autor. El llenguatge ens atrapa, ens travessa, ens crea mons diversos, mons simbòlics, mons reals. El llenguatge es troba en el procés mateix del nostre esdevenir com a humans. Tot i així, Deligny és capaç de contemplar altres formes de comunicació, de tenir una visió àmplia del llenguatge escoltant els silencis, seguint les accions, entenent el que es diu quan no es parla, amb una mirada, amb un gest, amb una fugida. Aquestes eines socioculturals de les que ja ens parlava Vygotsky (1981) ens ajuden a completar

¹ Aquest vídeo es va crear des d'aquesta assignatura (PIII RAEP) en el marc del primer Seminari Deligny del semestre passat. Les referències que fa Jordi Planella a dates concretes del seminari, no corresponen a les d'aquest semestre.

i expandir el pensament. És interessant com Deligny sent capaç d'amplificar la comunicació, es deté i reflexiona sobre el llenguatge. Som capaços i capaces nosaltres mateixos d'anar més enllà de les paraules en la nostra praxis? Quin pes té el llenguatge en la tasca de l'educador/a social? Valorem tot el que la comunicació ens aporta i reflexionem sobre com, què, quan i perquè fem segons quines afirmacions?

QUÈ DEMANEM EN AQUESTA SEGONA PART DEL SEMINARI?

- 1) Que rellegiu, de forma transversal, el text “Los vagabundos eficaces”, i n'extreieu les idees que es vinculin amb la qüestió del llenguatge (poden ser 3 o 4 idees).
- 2) Que feu un exercici d'expansió lingüística amb una visió àmplia del llenguatge, obrint la mirada al llenguatge més visual i abstracte, en aquest cas fent servir la fotografia. Es tracta que plasmeu alguna de les idees que us ha generat el text de Deligny en una imatge.
- 3) Per tant, heu de realitzar una fotografia (o més si voleu). Aquesta ha d'estar feta per vosaltres i l'heu de fer aquests dies, en els que estareu impregnats de les paraules i del pensament de Deligny i la seva visió del llenguatge.
- 4) Que compartiu aquesta imatge original vostre a la carpeta del seminari (cal compartir-la com a molt tard el diumenge dia **25/11/18**).
- 5) Que al compartir la fotografia poseu un títol a aquesta imatge i expliqueu quin fragment o quina idea us ha inspirat de la lectura de Deligny, i com ho heu vinculat amb la vostra pràctica laboral, la vostra vida o alguna reflexió sobre la societat en general (pot ser una fotografia del vostre entorn si us inspira alguna idea). Aquesta explicació no pot ser més d'un paràgraf perquè la transmissió principal ha de venir donada per la imatge. **El debat o comentaris que generin les imatges que aneu penjant estarà obert fins al 30/11/18.**

ALGUNES IMATGES PER INSPIRAR-VOS

Per inspirar-vos us deixem el treball del fotògraf Raymond Depardon, que va voler mostrar realitats “incòmodes” socialment per denunciar situacions i donar a conèixer la feina del psiquiatra italià Basaglia, precursor del moviment de la antipsiquiatria, en el que promovia una altra forma de tractar a les persones internes en institucions psiquiàtriques per problemes diversos de salut mental dignificant-los i tornant-los la humanitat. No ens endinsarem en aquest camp però segur que us situa per aquesta pràctica del seminari el veure algunes de les imatges del seu Photobook “Manicomio” (1979). Basaglia no va forçar amb el llenguatge sinó que va preservar els espais i les accions, per posteriorment oferir la paraula i muntar assemblees dins de les institucions, trencant amb la rigidesa i abusos que hi havia. Esperem que capteu la essència del que us demanem en aquest seminari i que les imatges us ajudin a inspirar-vos per “dir” d’una altra manera, per valorar millor les paraules que subjuguen a les persones amb les que treballem i a nosaltres mateixos començant abans per una imatge que transmeti:

Imatges del Photobook *Manicomio* (Depardon, 1979)

Extretes de:

<http://www.magnumphotos.com/C.aspx?VP3=SearchResult&ALID=2K1HRGW1PW4K>

Així mateix, suposem que ja coneixeu el World Press Photo, però pels qui no el conegueu us deixem algunes imatges que també us poden servir d'inspiració. Si entreu al link de sota veureu les històries a les que acompanyen:

Imatges World Press Photo 2016

Extretes de: <http://www.worldpressphoto.org/collection/photo/2016>

No valorarem la qualitat tècnica de les imatges que vosaltres realitzeu, únicament volem que reflexioneu sobre el llenguatge i el seu pes a partir d'un exercici de comunicació diferent, en el que les paraules han de sorgir d'una imatge, d'una composició, d'un context, d'una perspectiva que les provoqui i les ompli de significat, d'un significat reflexiu i conseqüent. Aquesta reflexió la durem a terme en el debat posterior pel que us deixem un text que us pot ajudar a orientar-vos.

UN BREU TEXT PER ENCETAR LA FEINA:

LENGUAJE

"Os sorprende que me entienda con el diccionario. Pero las palabras están ahí. Yo voy a verlas."

Fernand DELIGNY

Es a través del contacto con los muchachos autistas que Deligny desarrolla una verdadera pasión por el lenguaje, por esa forma casi genuina de los humanos de "entrar en relación con" a través de la palabra. Pero tal y como nos propone Houssaye, Deligny no habla (casi no sabemos nada de su habla) y en cambio podemos saber todo de su escritura. En ese cerrarse a las formas de expresión orales se acerca, se pone en posición autista.

Es en ese momento que me puse a pensar en la letra 27 del alfabeto, esa que Jeanmari autista debía trazarme ocho años más tarde en forma de O mal trazada, letra que yo denominé "cerne" y que nunca terminó de

hacernos ver, eso espero. Imaginad las letras del alfabeto formando un collar, quen mantendré cerrado gracias a ese cierre, una especie de no-letra. Fernand Deligny (1980b: 3).

Pero tal vez lo que más nos puede sorprender de la perspectiva de Fernand Deligny sobre el lenguaje es esa idea de vivir-sin-lenguaje (sí, muchos lingüistas de están, ya, poniendo las manos en la cabeza). Ser humano sin lenguaje, paradoja radical donde las hayas. Ser humano en una especie de estadio vinculado a lo que se puede denominar pre-lenguaje. Lenguaje y no lenguaje, o si queréis, relaciones radicales entre lo natural y lo cultural. Ahí, en medio del bosque de Cévennes, como un espacio sin colonizar, son culturizar, y sobretodo sin moralizar. Ser, seres, sujetos y subjetividades más allá de todo lo que nos moldea, de todo lo que nos hacer-ser-con-los- otros. Para Sandra Álvarez de Toledo: “la crítica del lenguaje llevó a Deligny a vivir con niños autistas. Justificó su rechazo a toda forma de intercambio mediante la palabra o la mirada colocando lo real por encima de todo, en una constelación de percepciones alucinadas, sin correspondencias en el inconsciente” (2008: 13). Olvidar el lenguaje, hacer el ejercicio (consecuente) de vivir sin él, en sus márgenes, con el silencio como elemento central de sus vidas. Así habla de ello Agamben: *Aquello que en el hombre está antes del lenguaje, antes del sujeto del lenguaje es la infancia.*

La infancia transporta un sentido mudo, inefable, *inaproximable*. Quizá como *la lengua* del “siempreniño” Janmari. Su silencio, su mudez, su singularidad, son autismo, sí -no podemos obviarlos y tampoco el dolor y el sufrimiento que esto supone tantas veces- pero también podrían ser tan sólo los rasgos eternos de una infancia como límite que el lenguaje señala”(2007).

JORDI PLANELLA (2016) "El gesto mínimo como acto pedagógico", dins AAVVPedagogías y antropología de la salud mental colectiva. Barcelona: Ediuoc.

Per acompanyar el seminari podeu revisar el vídeo "Llenguatge, paraula, silenci en Deligny" que trobareu en aquest link: <http://www.youtube.com/watch?v=3RI-rLP Ae00&sns=em>

MATERIALS I FONTS D'INFORMACIÓ

- Los Vagabundos Eficaces. Llibre-manual
- Photobook “Manicomio” de Raymond Depardon. Enllaç.
- World Press Photo 2016. Enllaç.